

6 Slovotvorný význam a expresivita

IGOR NĚMEC

Ne každá jazykovědná teorie dochází uplatnění i mimo oblast jazyka, na jehož materiále byla vypracována, i mimo užší rámec oboru, pro nějž byla určena. V obou směrech se však uplatňuje slovotvorná teorie M. Dokulila.¹ Náš článek využívá oné druhé možnosti aplikace: chce naznačit, že dílčí principy Dokulilovy teorie lze rozvíjet i mimo rámec jeho vlastních slovotvorných výkladů a že základní pojmy této teorie pomáhají prohloubit zejména naše poznatky z širšího oboru lexikologie. Omezíme se zde ovšem pouze na jeden takový princip, na vztah „napětí“ mezi významem slovotvorným a významem lexikálním (o. c., s. 99—100).

1. Napětím mezi významem lexikálním a významem slovotvorným se rozumí rozdíl, který uživatelé jazyka pocítují mezi lexikálním významem slova a „významem vyplývajícím z jeho slovotvorné formy (z jeho strukturních složek)“.² Je to netotožnost buď ve smyslu zahrnování významu slovotvorného významem lexikálním (*truhlář* „kdo se aktivně zabývá truhlami“ $\subset$ „dělník nebo řemeslník zhotovující dřevěný nábytek a dřevěné části stavby“), popř. naopak (*okrouhlice* „cokoli okrouhlého“ $\supset$ „typ selských sídel s okrouhlým zastavením“), anebo ve smyslu překrývání obou významů navzájem (*kostka* „drobná kost“ $\cap$ „co je tvarem podobné krychli nebo kvádru“). Bylo již naznačeno, jak lze principu tohoto „napětí“ využít při analýze lexikálních významů a v jejich lexikografickém popise.³ Úkolem našeho článku je ukázat, jak můžeme napětím mezi významem slovotvorným a lexikálním osvětlit některé jevy expresivity.

2. Nesouhlas lexikálního významu s významem slovotvorným si mluví většinou neuvědomuje. Jsou však případy, že když „se lexikální význam rozchází s významem slovotvorným, zůstává slovotvorný význam živým faktem jazykového vědomí a jako takový působí — v souhře s ostatními činiteli — na užití slova v té nebo oné objektivní i jazykové situaci“ (M. Dokulil, o. c., s. 100). O takový případ právě jde, motivuje-li se živě pocíťovaným slovotvorným významem slova jeho přenesený význam expresivní, tj. když je mezi významem slovotvorným a přeneseným významem lexikálním expresivní napětí. Je tomu tak např., když deminutivem *hlavinka* („malá hlava“) označujeme hlavu vůbec — i velkou — na vyjádření svého kladného citového vztahu k ní (*šediny na klepající se hlavince dědouška Čapek Chod*) nebo když slovotvorný typ účelových názvů věcných přenášíme na kategorii osob, jako *trapidlo* („prostředek, nástroj k trápení“) na označení člověka trápícího jiné (*to je hromské trapidlo, ten náš člověk Vančura*): „z konfliktu této dvojí významové platnosti — věcně nástrojové, dané dominantním významem formantu a zesílené ještě tvaroslovnou charakteristikou, zařazující jména jím tvořená k typicky neosobnímu střednímu rodu (vzoru „město“), a osobně činitelské, dané v širokém smyslu kontextem, zpravidla však již i sémantikou slovesného základu — vzniká pak silné expresivní zabarvení takového útvaru; poněvadž pak osoba je tu nazírána prizmatem prostředku, jehož obvyklý význam je věcný, a který je jako věcný i mluvnicky charakterizován, má toto expresivní zabarvení charakter více nebo méně depreciativní, někdy také jen familiární“. Tento Dokulilův⁴ popis typického kon-

¹ M. Dokulil, *Teorie odvozování slov (Tvoření slov v češtině 1)*, Praha 1962.

² Tamtéž, s. 98. — Jako v pramenech citovaných sub 3 uvádějí se i zde slovotvorné významy v uvozovkách dvojitých („...“) a významy lexikální v uvozovkách jednoduchých („...“).

³ Viz I. Němec, *Vývojové postupy české slovní zásoby*, Praha 1968, s. 21—22 (§ 3.32); též, *For More Objective Delimitation of the Basic Lexical Unit in Historical Lexicology*, TLP 3, 1968, s. 148 (§ 4.32); též, *Principy Staročeského slovníku*, viz Staročeský slovník (úvodní stati, soupis pramenů a zkratek), Praha 1968, s. 23—24 (§ 4.32).

⁴ *Jména činitelská v kolektivním díle Tvoření slov v češtině 2*, Praha 1967, s. 115.

fliktu mezi významem slootovorným a expresivním významem lexikálním již podrobněji osvětluje slootovornou stránku „expresivního napětí“: ukazuje, s jakými významovými prvky slootovorné formy slova (jeho strukturních složek) bývá označovaná realita v expresivním kontrastu. Nerozvíjí ovšem sémantické zdůvodnění (proč je expresivní ono „nazírání osoby prizmatem prostředku“). Proto dříve než přejdeme k vlastním výkladům slootovorným (2.2), věnujme ještě pozornost expresivnímu napětí po stránce sémantické (2.1).

2.1 Při srovnávání expresivních výrazů s jejich synonymy neexpresivními zjišťujeme, že podstatným rozlišujícím znakem výrazu expresivního je jeho nápadnost. Tkví-li nápadnost expresiva pouze v rovině významové, je dána větší intenzívností (a) nebo větší konkrétností (b) základního významu expresiva proti významu příslušného synonyma neutrálního:⁵ srov. (a) expresivum *řvát* (např. *dítě řvalo dnem i nocí*) a jeho neutrální synonyma *plakat*, *naříkat*, (b) expresivum *kat* (*vláda nacistických katů*) a jeho neutrální synonyma *tyran* (hist.), *krutovládce* ap. Intenzifikace nebo konkretizace významu neutrálního synonyma však není činitelem expresivity sama o sobě; např. ve spojení *raněný řval bolestí* intenzifikuje sloveso *řvát* význam synonyma *křičet* a ve spojení *povstat mečem proti moci* konkretizuje substantivum *meč* význam synonyma *válka*, aniž by šlo přitom o výrazy expresivní. Sloveso *řvát* ‚plakat‘ — na rozdíl od slovesa *řvát* ‚silně křičet‘ — je expresivem proto, že jeho základní význam (‚silně křičet‘) se nekryje s označovanou skutečností pláče, nýbrž že v ní pouze podtrhuje jistý negativní rys ve shodě s negativním citovým vztahem mluvčího k ní. Síla vydávaného zvuku není přece natolik výrazným znakem pláče, aby se stala východiskem jeho pojmenování, právě tak jako činnost kata není natolik bezprostředně vlastní tyranovi, aby byl podle ní pojmenován. Nazveme-li přesto pláč *řvaním* a tyrana *katem*, zvýrazňujeme tím negativní rysy označované skutečnosti (rušivý zvuk pláče, drastické metody tyrana), a tak „zkresluje“ označovanou skutečnost jako v karikatuře. Zdrojem expresivity je zde právě onen rozpor (napětí) mezi označovanou skutečností a základním významem jejího přeneseného pojmenování asociovaným s nelibou představou (expresivita „zhoršující“, pejorativní). Podobně se ovšem může zvýrazňovat i kladný rys označované skutečnosti ve shodě s kladným citovým vztahem k ní, např. bezelstnost nebo roztomilost milé dospělé osoby lze konkretizovat pojmenováním *dítě* (expresivita „zlepšující“, meliorativní). Avšak pokud jde o většinovou oblast expresív, tj. o názvy osob, jejich vlastností a činností, převažují v ní pejorativa nad meliorativy, protože jazyk má méně možností vyjádřit lidské hodnoty názvy „zlepšujícími“ (2.11) než „zhoršujícími“ (2.12).

2.11 Expresiva meliorativní můžeme sémanticky tvořit pouze tím, že na osoby, jejich vlastnosti a činnosti přenášíme pojmenování zdrobňující (zjemňující, zněžňující) a názvy několika málo sémantických okruhů zahrnujících jevy vyšší, důstojnější, než je obyčejný člověk a jeho svět; jsou to ovšem názvy z okruhu náboženského (např. *anděl* o ušlechtilém, dokonalém člověku, *božský* ‚nádherný‘) a z oblasti pohádek a bájí (např. *nymfa*, *víla* o krásné ženě, *čarovat* ‚dělat takřka nemožné‘ apod.).⁶ Lze říci, že v rovině pojmenovávací se pro zvýšení hodnoty člověka vyšších hodnot nedostává.

2.12 Proti tomu k snížení hodnoty člověka a jeho chování má jazyk bohatý rejstřík možností. Expresiva pejorativní můžeme sémanticky tvořit tím, že na osoby, jejich vlastnosti a činnosti přenášíme pojmenování jevů, které zaujímají „nižší místo na stupnici pojmového hodnocení“ (J. Zima, o. c., s. 66). Jsou to pojme-

⁵ Srov. výklad o intenzifikaci a konkretizaci u výrazů adherentně expresivních v monografii J. Zimy, *Expresivita slova v současné češtině*, Rozpr. ČSAV, ř. spol. věd, roč. 71, 1961, zvl. s. 74n.

⁶ Z deseti okruhů uváděných J. Zimou v cit. díle (9.1.—9.7, 10, 11, 12) pouze dva (9.3 a 9.4) obsahují takováto expresiva „zlepšující“.

8 nování ze světa zvířat (*šelma, tlama, nasupeně, vypasený, čenichat*), neživých věcí (*klacek, ciferník, plesnivý, tvrdnout*), nadpřirozených bytostí (*čert, drak, zaklít něco*) i neplnohodnotných osob, ať už jde o neplnohodnotnost tělesnou (*mrzák, skrček*), duševní (*blázen šilet*), danou věkem (*literární nemluvně, dědek*), nebo sociální (*chudák, pacholek, vypráskaný*).⁷ Napětí mezi označovanou skutečností a neplnohodnotným jevem, s kterým je expresivně ztotožňována, může být ještě zesíleno, pojmenuje-li se mužská osoba jménem neplnohodnotné osoby rodu ženského (srov. expresivum *dědek* a expresivum *baba* o muži).

2.2 Expresivní napětí v uvedených případech (2.11 a 2.12) je tedy dáno — řečeno slovy Dokulilovými (l. c.) — „konfliktem dvojí významové platnosti“: tím, že slovo v přeneseném významu označuje osobu (popř. její vlastnost, činnost), a ve významu základním označuje jev, který je obecně hodnocen výše (*anděl, ušlechtilý člověk*: *anděl, nadpozemská dokonalá bytost*) nebo níže (*klacek, hrubý člověk*: *klacek, kus neopracovaného slabšího dřeva*). Shoduje-li se onen základní význam — aspoň ve hlavních rysech — s významem slovotvorným (1), je expresivita zakotvena v rovině formální, v slovotvorné formě takového slova (srov. *trapidlo, člověk trápící jiné* a *trapidlo, nástroj k trápení*). Tímto expresivním napětím mezi lexikálním významem z okruhu osob a slovotvorným významem z nižší sféry zvířat, věcí a jiných méněcenných reálií (2.12) pak lze vysvětlit, proč se pejorativní expresiva tvoří příponami vyhrazenými v nocionálním plánu jazyka k tvoření jmen zvířecích, nástrojových, místních apod., srov. např. expr. *slepouš, zaslepený člověk* a neexpr. *bělouš, bílý kůň*, *chocholouš, chocholatý pták*; expr. *zlobidlo, zlobivé dítě* a neexpr. *měřidlo, nástroj k měření*; expr. *babiště* a neexpr. *hřiště*; expr. *dětina, nadutina* a neexpr. *kožešina, uzenina* apod. Takovéto expresivní napětí mezi lexikálním významem osobním a slovotvorným významem neosobním lze ještě zesílit tím, že mužské osobní jméno tvoříme formou, jejíž neosobní slovotvorný význam je vázán na tvaroslovnou charakteristiku rodu ženského (srov. např. osobní expr. mask. *nemluva, mluvka* a neosobní neexpr. fem. *mluva, trubka*). Pojmenování mužské osoby ženským jménem, jak známo, zvyšuje depreciativní účinek (2.12).

3. O expresivním napětí mezi významem lexikálním a slovotvorným mluvíme tedy především v těch případech, kdy se pejorativní pojmenování osob tvoří formanty vyhrazenými v nocionálním plánu jazyka k tvoření jmen neosobních. Za takto systemizované formanty ovšem považujeme ty, které mimo oblast expresivní nejsou prostředkem produktivního tvoření jmen osob. Tedy např. formant *-a*, mající v češtině devět slovotvorných funkcí (viz. o. c. v pozn. 4, s. 746—747), je mimo oblast expresiv a proprii produktivní pouze jako formant neosobních jmen ženského rodu (zvláště při tvoření jmen dějových typu *hra, útrata* a jmen věcných výsledků děje typu *obruba*), kdežto jako produktivní formant apelativ osobních se uplatňuje pouze v rámci tvoření expresiv, a to ženského i mužského rodu (jmen činitelských typu *coura, outrata* a jmen nositelů vlastnosti typu *nestyda, ožrala*). Podobně jako sufix *-dlo*, který tvoří jména prostředků (*mýdlo, letadlo*), míst (*bělidlo*) a dějů (*žrádlo*), je tedy formant *-a* v češtině systemizován pro tvoření neexpresivních jmen neosobních, a proto má strukturální předpoklady ve svém slovotvorném významu k tvoření expresivních pojmenování osob (srov. výš 2, zvl. cit. výklad Dokulilův, a 2.2). Podobné předpoklady má také např. sufix *-oun*, v oblasti citově neutrální produktivní prostředek tvoření jmen zvířat (*piloun, mečoun, rypoun . . ., běhoun, tahoun, hltoun . . ., okoun, nosoun, zoboun . . ., ostroun, šedoun . . ., kostroun, lvoun, psoun . . .*) a věcí (*letoun, šlahoun, běhoun* druh koberce aj.), v oblasti expresivní produktivní prostředek depreciativního pojmenování osob (*bručoun, mlšoun, šplhoun . . ., drzoun, slepoun, rzoun . . ., špekoun, ušoun . . ., dědoun, vrahoun . . .*).

⁷ Podrobnější výklad viz v čl. I. Němce *Neplnohodnotnost jako zdroj expresivity*, *Miscellanea linguistica* (AUPO — Philol.-Suppl.), 1971, s. 63—70.

Na pozadí výkladů o sémantické podstatě expresivity (2.1, 2.11, 2.12) zde jasně vyniká souvislost mezi citově neutrálním významem slovtvorným a expresivním významem lexikálním (protože slovtvorný význam závisí na povaze slovtvorného základu, jde tu v podstatě o dva typy, 3.1 a 3.2).

3.1 Je-li slovtvorným základem jméno neosobní (jméno věci — *piloun, okoun*, zvířete — *lvoun*, vlastnosti — *ostroun*, děje — *tahoun*), odvozenina s formantem *-oun* systematizovaným pro jména neosobní má v podstatě tyto slovtvorné významy: „zvíře vyznačující se některou částí těla nebo tím, že se podobá nějaké věci či nějakému jinému zvířeti“ (*okoun, piloun, lvoun*), jde-li o odvozeninu desubstantivní, a „zvíře nebo věc vyznačující se nějakou vlastností nebo činností“ (*ostroun, tahoun*), jde-li o odvozeninu deadjektivní nebo deverbativní. Pojmenování s takovýmto slovtvorným významem, v němž je podstatnou složkou nápadný rys označované skutečnosti a její neosobní, neoduševnělý, neintelektuální charakter, má ovšem všechny předpoklady k tomu, aby bylo také expresivním pojmenováním osoby: jako její nápadný rys pojímá jistý rys negativní, a tím jej hyperbolicky zveličuje (často konkretizací), a pojetím osoby jako zvířete nebo věci ji depreciativně snižuje (srov. *špekoun, zrzoun, bručoun, špehoun*).

3.2 Je-li slovtvorným základem jméno osoby (*dědoun, vrahoun*), je zde slovtvorný význam problematičtější. Protože pejorativní expresivní odvozeniny ze jmen osob mají své meliorativní protějšky v deminutivech (srov. *dědoun* — *dědeček, babizna* — *babička, děvčisko* — *děvčátko* apod.)⁸ a poněvadž meliorativní význam lze vyvodit z citově neutrálního významu deminutivního (srov. oslovení dospělé osoby jménem *dítě*, 2.1 a 2.11), bylo by možno i u augmentativ na *-oun* vycházet ze slovtvorného významu kvantitativního, z umocnění (velké míry) negativního charakteru označovaného slovtvorným základem: *vrahoun* „(obzvlášť) velký vrah“, *klacoun* „(obzvlášť) velký klacek“ apod. Expresivní napětí mezi takovým neutrálním významem slovtvorným a pejorativním významem lexikálním by tu pak ovšem tkvělo v nadsázce, totiž v tom, že se běžný negativní jev s odporem hodnotí jako jev s mimořádně velkou mírou záporného charakteru (obyčejný vrah jako vrah několika-násobný, nad jiné horší atp.).

4. Z naznačeného hlediska se tedy průvodní expresivita osobních augmentativ⁹ a potenciální expresivita osobních deminutiv jeví jako významový rys daný posunem slovtvorného významu ve směru kvantitativním (3.2), kdežto potenciální expresivita slovtvorných útvarů neosobních se jeví jako významový rys daný posunem slovtvorného významu ve směru kvalitativním (ze zvířete, věci apod. na člověka, 3 a 3.1). Jestliže je tedy daný formant systemizován pro tvoření deminutiv, augmentativ nebo pojmenování neosobních, vidíme jasnou souvislost mezi expresivitou jím tvořených jmen a jejich slovtvorným významem. Ják ale souvisí expresivní význam lexikální a neexpresivní význam slovtvorný u odvozenin s formantem takto ne-systemizovaným? Proč jsou pejorativním pojmenováním osob i taková jména, jejichž formantem se tvoří vedle neexpresivních apelativ neosobních také neexpresivní apelativa osobní? Vhodný příklad nám poskytuje přípona *-an*, kterou se v češtině produktivně tvoří nejen intelektuální pojmenování neosobní (termíny chemické — *uhličitan, octan*, zoologické — *vřeštan, nosan* aj.), ale především neutrální pojmenování osob (jména obyvatelská — *krajan, ostrovan, nebeštan*), a přece je to také prostředek odvozování expresivních jmen osobních (zvl. jmen činitelských — *píjan, trhan*). Hlubší analýza funkcí této přípony v rovině synchronní (4.1) i v průřezu diachronním (4.2) totiž ukazuje, že zde můžeme mluvit o nesystemizovanosti (nespecializovanosti pro tvoření jmen neosobních) jen v tom případě, jestliže ztotožňujeme v jeden formant formanty v podstatě dva.

⁸ Srov. Z. Hrušková, *Jména zhrubělá (augmentativa)*, o. c. v pozn. 4, s. 531.

⁹ Srov. tamtéž: „substanční pojem základového jména se tu obohacuje o příznak zhrubělosti, nerozlučně spjatý s citovým příznakem pejorativnosti . . .“.

4.1 V přehledném synchronním zpracování se sice všechny výše uvedené typy na *-an* řadí k tvoření jedním a týmž formantem (viz Přehled využití sufixálních a konverzních formantů v češtině, o. c. v pozn. 4, s. 747), ale z hlediska hlubšího vědeckého rozboru zde této jednotě formantu brání nejednotnost co do hláskových alternací:¹⁰ u jmen obyvatelských na *-an* hláskové alternace jsou (*město* → *měšťan*, *sever* → *seveřan*, kdežto u ostatních typů na *-an* nikoli (*kat* → *katan*, *síra* → *síran*, *vřeštět* → *vřešťan*). Tento synchronní rozbor tedy ukazuje, že při výkladu expresivních názvů osob *katan*, *pijan*, *trhan* apod. nemůžeme vycházet ze slootovorného významu osobních jmen obyvatelských s produktivní příponou *-an* měkkící, nýbrž ze slootovorného významu produktivních odvozenin na *-an* neměkčící, tj. ze jmen neosobních.

4.2 Celou situaci pak náležitě dokresluje pohled diachronní. Nahlédneme-li do minulosti českého jazyka, vidíme, že na počátku jeho historie ještě místo dnešní měkkící přípony *-an* měla obyvatelská jména v jednotném čísle příponu *-ěnin* (srov. nč. *měšťan* a stč. *měštěnin*) a neměkčící příponou *-an* se tvořila jména neosobní ve větší míře než dnes. V staré češtině měla toto zakončení především jména nástrojů (jména cizího původu *kahan*, *karhan* ‚hrnec‘, *kuthan* ‚pánev‘ aj.) i domácí příponové odvozeniny jako *povijan* nebo *sušan*, název dírkované lžíce užívané v alchymii; ještě hojněji se však touto příponou tvořila jména živočichů, zvláště ryb (např. *bělan*, *lipan*, *perlan*, *tlustan*) a ptáků (např. *krkan*, *sahan*, *skřivan*), srov. též klaretovské názvy oblud (*dvoran*, *kačman*, *mořman*, *tulan* aj.). Ve známém protikladu s tím (3) převážná většina stč. osobních apelativ odvozených touto příponou má zjevně expresivní charakter: jsou to jednak jména osob tělesně nebo duševně vadných (*kulhan*, *šilhan*, *třešťan* ‚ztřeštěnec‘ aj.), jednak pojmenování nositelů přezíraných nebo odsuzovaných činností (*hodovan* ‚hodovník‘, *katan*, *kochan* aj.). Existovala ovšem i ojedinělá osobní apelativa neexpresivní (*bratran* ‚bratranec‘, *vojan* ‚voják‘) a celá řada klaretovských pokusů o osobní jména — termíny (*řečiňan* ‚logik‘, *tisan* ‚velitel tisíce mužů‘, *trhovan* ‚trhovec‘, *žalovan* ‚žalobce‘ aj.), ale ta se v jazyce neujala, kdežto staré typy neexpresivních jmen neosobních (jako *povijan*, *lipan*, *skřivan*) a expresivních jmen osobních (*pijan*, *katan*) mají v češtině kontinuitu dodnes.

5. Naše úvahy (1—4.2) vedou tedy k závěru, že mezi expresivitou popisných pojmenování a jejich slootovorným významem může být souvislost dvojího druhu: a) slootovorný základ pojmenovává označovanou skutečnost a formant — podle citového vztahu mluvčích k ní — ji zařazuje do kategorie jevů pojmově kladně nebo záporně hodnocených (*hlav-inka* 2; *bab-ička*, *bab-izna* 3.2); b) slootovorný základ vytýká nápadný rys označované skutečnosti, hodnocený kladně nebo záporně podle citového vztahu mluvčích k ní, a formant tuto skutečnost zařazuje do kategorie jevů příslušného pojmového hodnocení, kladného (*drah-oušek*) nebo záporného, tj. do kategorie jevů níže hodnocených (*trapi-dlo* 2, 2.2; *drz-oun*, *špek-oun* 3, 3.1; *pij-an*, *kat-an* 4.1, 4.2). Formantem, jenž zařazuje označovanou skutečnost do kategorie jevů pojmově níže hodnocených, je v případě tvoření osobních expresiv pejorativních přípona, která jinak — mimo oblast expresivní — produktivně tvoří pouze jména zvířat nebo věcí (2). Vzhledem k oné expresivní funkci to může být také přípona, která mimo oblast expresivního tvoření je pouze zakončením jmen vesměs osoby neoznačujících (srov. expresiva *žr-out*, *mrz-out*, *mls-out* a neexpresivní pojmenování *kohout*, *kornout*, *chomout* apod., k tomu též stč. protiklad *kulh-an*, *šilh-an* a *kahan*, *havran*, 4.2).

¹⁰ Srov. M. Dokulil, o. c. v pozn. 1, s. 70: v jednotě formantu „je zahrnuta jak jednota slootovorného afixu, tak jednota tvaroslovného paradigmatu a konečně i jednota typu alternací hláskových“.

The Meaning of the Inner Form and Expressivity

The author's analysis of Czech formally motivated expressive nouns reveals the following relations between their expressive lexical meaning (abbreviated LM) and their structural meaning (i.e. the meaning of the inner form, of the word-formative structure, — abbreviated SM): (a) The proper derivational base of such nouns presents the denoted reality and the formative element only classes it with the positively or negatively valued phenomena (*hlav-inka* SM "head" + "little, i.e. a phenomenon associated with an agreeable impression" — LM 'dear head', *bab-ička* SM "'old woman" + "little" — LM 'dear old woman', *bab-izna* SM "old woman" + "big" — LM 'abhorrent old woman'). (b) The derivational base specifies a striking feature of the denoted reality, this feature being valued positively or negatively according to the speaker's emotional attitude towards that reality, and the formative element classes that reality with the phenomena of the corresponding positive or negative valuation: above all, the person denoted is classed with the phenomena of a lower value in that its name is formed by means of a suffix, the productiveness of which is restricted to forming names of animals or things only (cf. derogatory words *špek-oun* [from *špek* pejor. 'fat'] SM "fat" + "animal noted for it" — LM 'fatty', *trápi-dlo* [from *trápit* 'to torment'] SM "tormenting" + "tool for such activity" — LM 'who is tiresome'). Such a pejorative function can also pertain to formative elements which are — apart from the expressive sphere — only endings of formally unmotivated nouns with non-personal meaning (cf. the expressive type *žr-out* 'glutton' [from *žrát* 'to glut'], *mrz-out* 'surly fellow' [from *mrzet* 'to be weary'] and *kohout* 'cock', *chomout* 'horse-collar').